

Konsultoiva salapoliisi Sherlock Holmes valvoo yhä tapahtumien kulkua Lontoon Northern Marylebonella lähellä Baker Streetin kulmaa.

Legendaarinen Sherlock Holmes Maailman ensimmäinen CSI-LABORATORIO toimi Baker Streetillä

Maailman ensimmäinen konsultoiva yksityisetsivä oli huimasti aikaansa edellä. Sherlock Holmesin tutkimusmetodit ovat käytössä yhä.

Erkki ja Ulla Karjalainen

Suur-Lontoon poliisitoimi, maineikas Scotland Yard ryhtyi hyödyntämään rikostutkintansa välineenä sormenjälkitutkimuksia niinkin varhain kuin vuonna 1901.

Arvostetut lainvalvojat eivät kuitenkaan olleet kehityksen kärjessä.

Legendaarinen yksityisetsivä **Sherlock Holmes** ratkoi mysteerejä sormenjälkien perusteella jo kirjassa *The Sign of Four* (suom. *Neljän merkit*), joka oli tullut kauppoihin 11 vuotta varhaisemmin. Salapoliisi oli tekniikalle uskollinen ja jatkoi sen käyttöä koko uransa ajan eli 1920-luvun lopulle asti.

Tieteen työkalut olivat sata vuotta sitten puutteelliset, mutta Holmes selvitteli suvereenisti tapauksia maailman ensimmäisessä CSI-laboratoriossa, joka sijaitsi hänen omassa olohuoneessaan.

Rikospaikan tieteellisessä tutkimustyössä hänen kohteitaan olivat myös jalanjäljet, joista hän teki tarvittaessa kipsivaloksen. Jäljistä Holmes tunnisti milloin verta, milloin tuhkua tai mutaa. Joskus kävi ilmi, että jäljet olivat hevosen tai koiran tuottamia.

Nokkela Holmes pystyy päättelemään jo kirjepaperin vesileimasta, että hänen asiakkaansa on kotoisin pienestä keskieurooppalaisesta kuningaskunnasta. Hän havaitsee myös, että yhden kirjeen käsialoissa esiintyy kaksi kirjoittajaa, isä ja poika.

▶ ▶ ▶

Holmes huomaa, että kirjoitusko-
neiden jäljissä on yksilöllisiä eroja.
Kiristäjän käyttämän kirjoitusko-
neen tuottama T-kirjain on kulu-
neempi kuin toisen samanmerkki-
sen koneen T-kirjain.

Tässäkin nerokas yksityisetsivä oli
huimasti edellä aikaansa. Yhdysval-
tain keskusrikospoliisi FBI ryhtyi
systemaattisesti tunnistamaan kir-
joituskoneita vasta 40 vuotta Hol-
mesia myöhemmin.

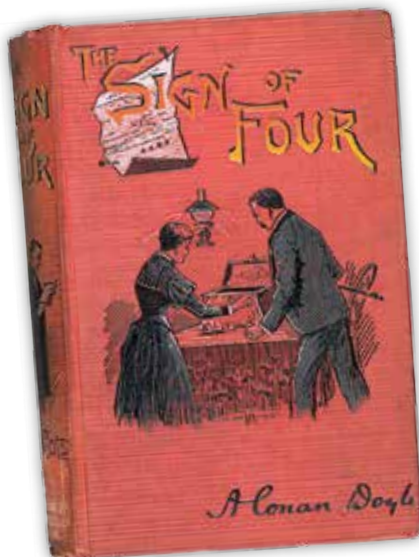
Sherlock Holmes oli myös sala-
kielien asiantuntija, joka kerran
kehaisee aisaparilleen tohtori **John
Watsonille** julkaisseensa erilaisista
salakielistä kirjankin. Kirjassa käsi-
tellään peräti 160:tä erilaista salakir-
joitusta.

Novellissa *The Adventure of the
Dancing Men (Tanssivat kuviot)*
esiintyy tanssivista tikku-ukoista
muodostettu salakirjoitus. Holmes
onnistuu purkamaan koodin mer-
kityksen selväkieliseksi merkkien
frekvenssianalyysin avulla.

Salamyhkäinen salapoliisi

Kirjailija **Arthur Conan Doyle**
(1859–1930) luomus Sherlock Hol-
mes esiteltiin lukijoille kirjassa *A
Study in Scarlet (Punaisten kirjain-
ten arvoitus)*, joka ilmestyi vuonna
1887.

Myös tohtori Watson tavataan
samassa teoksessa. Tämä on hil-

**Sherlock Holmes teki sormenjälkitutki-
muksia jo vuonna 1890 ilmestyneessä
kirjassa *The Sign of Four (Neljän mer-
kit)*.**

jattain palannut haavoittuneena
ja huonokuntoisena Lontooseen
Afganistanista, jossa brittijou-
kot ovat joutuneet kovalle. Yhtei-
nen ystävä esittelee tohtorin Sher-
lock Holmesille, joka on työssä St.
Bartholomew's -sairaalan laborato-
riossa.

Innostunut Holmes puolestaan
esittelee uudelle tuttavalleen juuri
kehittämänsä oikeuskemiallisen
menetelmän, jonka avulla voidaan
todeta pientenkin hemoglobiini-
määrien läsnäolo näytteissä. Reak-
tion mekanismia ei kerrota.

Holmes on tarkoituksella sala-
myhkäinen omasta taustastaan.
Hän myöntää opiskelleensa yli-
opistossa useita vuosia ja etupäässä
kemiaa. Lisäksi hän on käynyt joil-
lakin lääketieteen luennoilla, vaikka
ei lääketieteen opiskelija olekaan.

Syy sairaalalaboratoriossa työs-
kentelyyn on ainakin osittain se,
että näin hän pääsee katsomaan
ruumiinavauksia.

Laboratoriovirkansa ohessa Hol-
mes kertoo olevansa konsultoiva
salapoliisi. Hän avustaa sekä Scot-
land Yardia että yksityisiä asiakkaita
hankalien rikosten selvittämisessä.

Pian käy ilmi, että Holmes on
juuri löytänyt Baker Streetiltä hu-
oneiston, joka on kuitenkin turhan
suuri hänen tarpeisiinsa. Hän on
siksi etsimässä toista vuokralaista
osallistumaan kustannuksiin.

Kun paluumuuttaja Watson on

Arthur Conan Doyle

- Syntyi Edinburghissa 1859, kuoli
Windleshamissa 1930.
- Kahdesta avioliitosta yhteensä viisi
lasta.
- Valmistui lääkäriksi Edinburghin
yliopistosta, erikoistui silmälääkä-
riksi Itävallan Wienissä. Työskenteli
muun muassa laivalääkärinä sekä
vapaaehtoisena Etelä-Afrikan
buurisodassa.
- Luopui lääkärintyöstä vuonna 1891
ja ryhtyi ammattikirjailijaksi.
- Kirjojen tunnetuin henkilöohamo
yksityisetsivä Sherlock Holmes,
joka esiintyy neljässä Conan
Doylen romaanissa ja 56 novellissa.
- Aateloitiin vuonna 1902, jolloin sai
oikeuden käyttää arvonimeä Sir.

Sherlock Holmes

- Syntyi arviolta vuonna 1854. Kuoli
vuonna 1893 (*Viimeinen tapaus*),
mutta heräsi lukijoiden vaati-
muksesta pian uudelleen henkiin.
Arthur Conan Doyle'n kuoleman
jälkeen on jatkanut elämänsä
teatterissa, valkokankaalla ja tele-
visiossa ja myös muiden kirjailijoi-
den teoksissa.
- Naimaton, ei lapsia.
- Opiskeli yliopistossa muun muassa
kemiaa ja lääketiedettä. Työskenteli
sairaalalaboratoriossa.
- Teki varsinaisen uransa konsultoi-
vana salapoliisina. Toimi kotoaan
osoitteesta Baker Street 221b,
Lontoo.
- Tunnetaan erityisesti edistykse-
llisistä tutkimusmetodeistaan ja
loogisesta päättelykyvystään.

sopivasti vailla majapaikkaa, palaset
loksahtavat paikoilleen, ja kaksikko
päättää jakaa asunnon ja vuokran
keskenään.

Mikroskoopin ääressä

Uudessa kodissaan tohtori Watson
saa huomata, että olennaisen osan
olohuoneen kalustusta muodosta-
vat kemialliset tutkimusvälineet. Ne
ovat myös ahkerassa käytössä. Hol-
mes esittelee usein mikroskooppi-
havaintojaan Scotland Yardin etsi-
välle **G. Lestradelle**.

Pitkällä okulaariputkella varus-
tettu mikroskooppi on nähtävillä
myös Sherlock Holmesin museossa,
joka vuonna 1990 avattiin kuului-
saan osoitteeseen Baker Street 221b.

**St. Bartholomew's -sairaala. Sherlock
Holmes ja tohtori Watson tapasivat
ensi kertaa sairaalan laboratoriossa,
jossa Holmes oli kehittämässä uusia
menetelmiä.**

Erkki Karjalainen

Sherlockin esikuvana kirjailijan opettaja

Arthur Conan Doyle on kertonut, että esikuvana Sherlock Holmesin hahmolle toimi hänen opettajansa Edinburghin yliopiston lääketieteellisessä tiedekunnassa, tohtori **Joseph Bell** (1837–1911).

Opintojensa ohessa Conan Doyle työskenteli Bellin avustajana ja tutustui tähän hyvin. Bell oli kuuluisa siitä, että potilasta tarkkaan katsomalla hän saattoi päätellä, mikä potilaan ammatti oli.

Joseph Bell muistetaan myös siitä, että hän toimi kuningatar **Vikto-**

Joseph Bellin kerrotaan olleen ainakin salaa ylpeä päätymisestään kuulun rikostutkijan esikuvaksi.

rian hovilääkärinä silloin, kun monarkki oleskeli Balmoralin linnassa.

Belliä pitivät Holmesin esikuvana myös monet edinburghilaiset, muun muassa kirjailija **Robert Louis Stevenson** (1850–1894). Tuberkuloosia sairastanut Stevenson vietti elämänsä loppuvuodet Samoalla, josta hän lähetti kollegalleen kiitoskirjeen kiinnostavista salapoliisitarinoista.

Joseph Bell on puolestaan sanonut, että sekä Holmesin että Watsonin esikuvana oli tietenkin Conan Doyle itse. Molemmista hahmoista löytyykin joitakin kirjailijan ominaispiirteitä.

Osoitetta ei vielä Arthur Conan Doylen elinaikana todellisuudessa ollut olemassa, sillä Baker-katu oli tuolloin nykyistä lyhyempi, ja sen talojen numerointi päättyi 85:een.

Mikroskoopin ääressä Holmes viettää monta hetkeä tunnistaessaan vaikkapa eri maista peräisin olevia tupakkalaatuja tai kirjekuorien paperilaatuja.

Vanhoista kirjoituksista saattoi löytyä vielä raaputuksenkin jälkeen riittävästi jälkiä mikroskooppisessa tarkastelussa. Pieniä jälkiä tutkitessa mikroskopiaan voitiin yhdistää kemiallinen käsittely.

Bunsenlamput hohtavat Baker Streetin asunnosta valoa Lontoon iltaan myöhäiseen yöhön asti. Holmesin kädet ovat aina kemikaalien värjäämät.

Baskervillen koirassakin jätti koiran leuat on saatu hehkumaan pimeässä jollakin kemikaalilla, jonka täsmällistä nimeä kertomuksesta ei tosin voi varmuudella päätellä.

Vuokraemäntä rouva **Hudson** on kaikkea muuta kuin ihastunut kemiallisten tutkimusten aiheuttamiin hajuihin.

Välillä Holmes johtaa uteliasta Watsonia tarkoituksella harhaan. Hän esimerkiksi väittää olleensa

Baker Street 221b lienee Lontoon kuuluisimpia osoitteita. Tätä nykyä siinä toimii Sherlock Holmes -museo. Talo sijaitsee omintakeisesti numeroiden 237 ja 241 välissä.

joitakin kuukausia tutkimustyössä Montpellierissä Etelä-Ranskassa ja tutkineensa siellä kivihiilitervasta saatavia johdannaisia.

Jos mestarisalopoliisi sanoisi työn tapahtuneen Saksassa, väite olisi jo uskottavampi. Montpellier kuitenkin sopisi paremminkin kosmetiikkaan kuin kivihiilitervaan.

Myös kirjojen kuvaukset myr-

kyistä ovat tarkoituksella ylimalkaisia – synnä se, että kirjailija ei halua antaa lukijoille turhan tarkkoja esimerkkejä.

Etsivä huumehorroksessa

Rikoksia Holmes-tarinoissa tehdään muun muassa Etelä-Amerikan

» » »

Virkaheitosta lääkaristä menestyskirjailijaksi

Sherlock Holmes edustaa kirjailija **Arthur Conan Doyle**n eräänlaista haavekuvaa itsenäisestä ammattilaisesta, joka pystyy luomaan aivan oman henkilökohtaisen uran ja toimenkuvan.

Siinä asiakkaita ei tarvitse metsästää. Riittää, että ripustetaan ovelle nimikyltti *Sherlock Holmes – Konsultoiva Yksityisetsivä*.

Tulos ei ollut yhtä hyvä silloin, kun kyltissä oli teksti *Arthur Conan Doyle – Silmälääkäri*.

Aloitteleva lääkäri toivoi, että potilaat olisivat täyttäneet odotus- huoneen, kun hän avasi praktiikan Lontoossa. Itse asiassa vastaanotolle ei ilmestynyt ainuttakaan potilasta.

Osasyynä praktiikan epäonnistumiseen lienee lääkäri-kirjailijan tausta. Conan Doyle'n isä oli alkoholisti, ja perhe eli sediltä saadun taloudellisen avun varassa. Lahjakas skottipoika lähetettiin sukulaisen maksamana sisäoppilaitoksiin Englantiin ja Itävaltaan. Jesuiittojen ylläpitämissä internateissa vallitsi ankara kuri.

Erkki Karjalainen

Arthur Conan Doyle odotti turhaan potilaita tässä vuokratuissa huoneistossa. Odotteluaiikana syntyi kuitenkin Sherlock Holmes -tarinoita. Muistolevyn oven pieleen on kiinnittänyt Conan Doyle -seura.

Useimmat muodikkaat lontoolaislääkärit taas olivat käyneet *public schoolia* eli kalliita yksityisiä eliittikouluja, joista opintie jatkui Oxfordin ja Cambridgen huippuyliopistoihin. Conan Doyle suoritti tutkintonsa Edinburghin yliopistossa.

Kulttuurikontrasti on nähtävillä myös lyhyessä äänelokuvan pätkässä, joka Conan Doylesta ehdittiin kuvata hänen eläessään. Filmi oli esillä jokunen vuosi sitten Edinburghin yliopiston lääketieteellisen

tiedekunnan juhlanäyttelyssä.

Doyle kertoo elokuvassa paksulla pohjoisen murteella, *brogueella*, kuinka hän rakenteli Holmes-tarinoita. Saattaa olla, että Lontoon asukkaat vierastivat pohjoisesta tulleen silmälääkärin palveluita, joita tarjottiin tukevalla skotlantilais-irlantilaisella aksentilla.

Tekstin muodossa tarjoillut Sherlock Holmes - tarinat sen sijaan menestyivät paljon paremmin. Virkaheitosta lääkaristä tuli Englannin suurituloisin kirjailija.

intiaanien kuraren tapaisilla nuolimyrryillä. Afrikkalaisiin myrkkyyhin Arthur Conan Doyle tutustui paikan päällä toimiessaan laivalääkärinä höyrylaivassa, joka liikennöi Afrikan länsirannikon ja Englannin välillä.

Tutuiksi lukijalle tulevat tietenkin myös syanidit, myrkylliset meduusat sekä oopiumi ja kokaiini.

Joskus mestarietsivä saattaa masentua ja Watsonin kauhuksi vaipua muutamaksi päiväksi huumehorrokseen. Kun tohtori näkee seitsenprosenttista kokaiiniliuosta lääkeruiskussa, hän arvaa Holmesin ruiskuttaneen myrkkyyä suoraan suoneen.

Morfiini ja kokaiini eivät sata vuotta sitten olleet yhtä puhtaita kuin nykyisin. Monia muitakin alkaloideja käytettiin varsin epä-

Herbert Rose Barraud

Arthur Conan Doyle kuvattuna vuonna 1893. Hän oli kaksi vuotta aiemmin lopettanut lääkärintyönsä ja heittänytynyt vapaaksi kirjailijaksi. Ratkaisu osoittautui oikeaksi.

puhtaina seoksina. Conan Doyle'n papereista on löytynyt hänen käsin kirjoittamansa ohjeet siitä, kuinka raaka-aineita voidaan edelleen puhdistaa.

Arthur Conan Doyle'n ensimmäinen tieteellinen julkaisu *British Medical Journalissa* – joka on aito tiedelehti, ei fiktiota – kertoo, mitä sivuoireita eräs kasviuute aiheuttaa, kun tutkija ruiskuttaa sitä itseensä. Tutkija on nuori Conan Doyle itse.

Nykyään artikkeli tuskin kelpaisi julkaistavaksi. Conan Doyle kirjoitti kuitenkin myöhemmin myös väitöskirjan, mikä oli siihen aikaan vähemmän yleistä. □

LKT Erkki Karjalainen on kliinisen kemian erikoislääkäri ja FT Ulla Karjalainen biokemisti.

erkkij.karjalainen@welho.com
ullap.karjalainen@welho.com